

## เห็นคิด

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

**ถาม :** ข้อ ๒๘๔๗. เรื่อง “ยิ่งทุกข์ยิ่งเห็นทาง”

กราบเท้าหลวงพ่อกุ ใน ๓-๔ ปีนี้มีแต่ทุกข์ ช่วงเวลาที่มีความสุขเดียวคือช่วงบวชตอนต้นปีพอเสีย และตอนนี้ผมนอนเฝ้าแม่ที่ป่วยติดเตียงอยู่

คำถาม

๑. ตอนบวชสุขมากๆ มองกุฎีฝาเปิด แฉวป่า เหมือนวิมาน ตอนเน่สัชชิกดีกสัจด์ เห็นว่านี่เป็นที่ของเรา เป็นบ้านของเรา เป็นที่อยู่ไม่นาน

นี่เป็นอุปนิสัยหรือเป็นแค่กิเลสยังไม่ตื่นครับ

๒. ตอนเดินเท้าเปล่าบนหินกรวด ลูกโดดมันตำเท้า ใจมันรำพึงว่า เกิดไปข้างหน้าอย่าไปบนทุกข์ จะสึกไปให้โลกกระแทบหรือ พอสึกมาเข้าใจว่า เราทำบุญสร้างบารมีมาอยู่ที่นี่เพื่อแค่ไม่ให้ทุกข์ยากจนเกินไป ยังเป็นพระไม่ได้ วนแถววัดก็ยังดี

มีทัศนคติอะไรต้องปรับเปลี่ยนครับ

๓. ผมมีช่วงให้ได้ภาวนาในแต่ละวันสั้นๆ เน้นพุทโธชัดๆ หน้าที่การงานต้องมองภาพรวม รับผิดชอบคนจำนวนมาก แต่สติปัญญาเราเหมือนไวขึ้น ฉลาดขึ้น บางจังหวะเห็นความคิดชั่วเหมือนตัวหนอนที่กัดกินร่างกาย เป็นกาฝาก สัมผัสอยู่ ๒-๓ ครั้งครับ จนแทบไม่คิดเรื่องนอกจากหน้าที่

อันนี้ควรมีส่วนเสริมเพิ่มเติมไหมครับ

๔. ไม่ใช่คำถาม ผมอึ้งการกับความรู้พิเศษที่ไปรู้เรื่องคนอื่น เรามองหลายคนพูดธรรมะดูดี แต่จิตไม่เป็นอย่างที่เขาพูด พอมีคำครูอาจารย์เตือนว่า “นั่นเรื่องของเขา” จึงเข้าใจครับ จะขอทำตัวเองให้ดีกว่าก่อน รักษาความกตัญญู และกราบเท้าขอบพระคุณหลวงพ่อย่างยิ่งครับ

**ตอบ :** ใ้ที่ว่าข้อ ๑. ตอนบวชที่มีความสุขมาก มองข้างฝา แนวนป่า เป็นวิมาน ตอนเนสัชชีกดึกสังเกตเห็นว่า นี่เป็นที่ของเรา เป็นบ้านของเรา เป็นที่อยู่ไม่นาน นี่เป็นอุปนิสัยหรือเป็นแคگیเลสครับ

ไ้เรื่องอย่างนี้มีแต่คนบวชใหม่ๆ ทุกคนนะ เวลาคนบวชใหม่ๆ ขึ้นมา ถ้ามันอัมบุญ อัมบุญของมัน

โดยประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ ชาวพุทธมีลูกชายเขาให้บวชๆ แล้วเวลาบวชขึ้นมาออกจากโบสถ์ สังเกตได้ไหม ประเพณีของเราเวลาออกจากโบสถ์ นั้นแหละเขาอยากทำบุญกัน เพราะว่าเป็นสละบาตรบริสุทธิ มันเพิ่งออกจากโบสถ์สดๆ ร้อนๆ นะ ยังไม่ทำอะไรเลย เขาจะใส่บาตร ใส่เงินๆ ใส่เงินทำบุญ ทำบุญกับพระใหม่

แล้วพระใหม่ถ้าบวชมาแล้วนะ ถ้าบวชมาโดยที่มีอำนาจวาสนาบาตรมีนะ มันจะมีบุญของมัน มันจะอัมบุญ บุญทำให้รู้สึกมีความสุขอัมเอมได้

เว้นไว้แต่บวชตามประเพณีแล้วเขาไม่มีวาสนาเลย เวลาบวชมันครึกครื้น มีมหรสพสมโภช มีความสนุกสนาน แหม! เพื่อนอบอุ้น บวชเสร็จเขากลับ นั่งคอตกลายนะ ว่าเขาหลอกมาที่วัด เขาหลอกกันมา ไ้โฮ! แห่แห่กันมานะ เสร็จแล้วเขากลับบ้านหมดเลย ที่มึงไว้วัดโ้ย! มีความทุกข์มาก ไ้บวชตามประเพณีนั่นก็เรื่องหนึ่ง แต่เดี๋ยวเขาปรับตัวของเขา

นี่ก็เหมือนกัน มันเป็นเรื่องของบุญ เรื่องของบุญ เรื่องกุศล บุญนะ บุญ ขณะที่บุญมันเกิด แล้วบุญคู่กับอะไร บุญคู่กับบาป บุญและบาป

ถ้าเวลาบุญมันเกิดมันก็มีสุขความสงบของมัน เวลาบาป หมดวาสนา หมดบุญ กุศลของตน พระจะลี้ก พระจะลี้กนะ ทั้งหมดนะ บริหารนี้ทั้งหมด ผู้หญิงจะคลอดลูก พระจะลี้ก ห้ามไม่ได้หรอก เวลาบาปมันสะสมหรือหมดบุญแล้ว เป็นอย่างนั้นนะ

แต่ถ้ามันยังมีบุญมีกุศลอยู่นะ มันเห็นคุณค่า ว่าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดเป็นมนุษย์ ถ้าไม่ได้บวช เหยียบแผ่นดินผิด

คือว่าเกิดมาพบพระพุทธศาสนาแล้ว เราไม่ได้สิ่งใดกับพระพุทธศาสนา ถ้ามันเกิดกับพระพุทธศาสนา แล้วจะได้สิ่งที่ดีงามจากพระพุทธศาสนา เวลาพระบวชเข้าไปแล้วพระจะต้องดีทุกๆ องค์เลยสิ คุณสิ พระในประเทศไทย ดีก็มี เลวก็มี ปะปนกันไป

นี่ไง ถ้าเกิดเป็นมนุษย์แล้วไม่ได้บวช เหยียบแผ่นดินผิด

ก็เขาบวชแล้ว บวชเป็นพระแล้ว ทำไมทำตัวอย่างนั้นล่ะ

นี่ไง เพราะกิเลสในใจของเขา เขาทนกับกิเลสสิ่งเร้าในใจของเขาไม่ได้

ฉะนั้น ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนาแล้วไม่ได้บวช เหยียบแผ่นดินผิด คือไม่มีโอกาส โอกาสที่ดีงามมาก

ถ้าโอกาสที่ดีงามมาก คนที่บวชไปแล้วต้องเป็นคนดีหมด คนบวชไปแล้วต้องเป็นพระอรหันต์หมดเลย มันไม่เป็นอย่างนั้นนี่

คนเราเกิดมามีบุญและบาป กุศล อกุศล อกุศล อกุศล ทำบุญมา ทำบาปมา ความได้เกิดเป็นมนุษย์นี่เริ่มเกิด เกิดเป็นมนุษย์มีคุณค่าแล้ว นี่เป็นอริยทรัพย์แล้ว แล้วชวนชวายเป็นคนชั่วไป กิเลสกับธรรมมันต้องเป็นคู่แข่งกัน

ถ้ากิเลสมันมีมากกว่า มันก็เหยียบย่ำทำลายให้ชีวิตเราสร้างแต่เวรแต่กรรมต่อไปข้างหน้า

ถ้าบุญกุศลมันส่งเสริม ก็สร้างบุญกุศลเพื่อส่งเสริมให้จิตใจนี้ดีงามไปข้างหน้า แล้วเวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันต้องเหยียบย่ำทำลายทั้งบุญและบาป

โอ้ว่าบุญๆ โอ้ที่ว่าดีดีๆ มีปัญหามาก เวลามันทำแล้ว ถ้ามันถึงที่สุดแห่งทุกข์ เห็นไหมข้ามพ้นทั้งบุญและบาป

ไฉนนี่พูดถึงว่า ไฉนที่ว่าเห็นว่ามันเป็นวาสนา ถือนิสัยซิกแล้วมันวิเวก นี่มันบ้านของเรา มันที่อยู่ เป็นอุปนิสัยหรือเป็นกิเลส

มันก็เป็นบุญเป็นกุศล เพราะจิตใจมันกลมกลื่น มันเป็นไปได้ แต่ถ้าพอเวลาเข้าสมาธิ ออกสมาธิใจ เวลาจิตใจคนคิดบวก คิดสูงขึ้น แล้วมันก็เปลี่ยนแปลง มันก็ถดถอย คิดพลิกแพลง ไปเรื่อยแปด กิเลสร้ายนัก กิเลสในใจต้องควบคุมมันให้ดี แล้วรักษาให้ดี

แล้วรู้จักรักษาไหม รู้จักกิเลสไหม

เพราะอะไร

เพราะถ้ากิเลสเป็นเรา กิเลสเป็นเรา เรากับกิเลสเป็นอันเดียวกัน รักษาอะไร มันครอบงำ เราต่างหาก มันจู่โจมไปเลย มันลากไปเลย เพราะกิเลสเป็นเรา เราเป็นกิเลส

กิเลสสักแต่ว่า เออ! เอ็งอยู่ห่างๆ ภูณะ สักแต่ว่ากิเลส ถ้าเราเห็นมัน เรารู้จักมัน

แล้วถ้ากิเลส สิ่งที่มีมันจะชักจูงไปสิ่งที่ไม่ดีงาม สิ่งชักจูงไปนะ เราพยายามมีสติปัญญา เท้าทันมัน แล้วละวางมันให้ได้ แล้วถ้ามันสงบระงับแล้ว ถ้าจิตสงบแล้วมันจะไปเห็นตัวมันอีกที หนึ่ง เห็นตัวแล้ว อันนั้นนะจะเป็นภาวนามยปัญญา เพราะการจะเห็นกิเลสได้มันต้องมี สัมมาสมาธิเป็นพื้นฐาน

ไฉนออกนั้นนะมันเป็นเขาเล่าว่าทั้งนั้นนะ ถ้าเขาเล่าว่านี่เป็นอุปนิสัย เป็นกิเลสต่างๆ มันก็เป็นเรื่องวาสนาของคน เรื่องความรู้สึกนึกคิดของคน นี่เป็นเรื่องหนึ่ง

๒. ตอนเดินเท้าเปล่า กรวดมันตำเท้า ใจมันรำพึงข้างนอก มันทุกข์ไหม

อันนี้เวลามันเกิดปัญญา เวลาเกิดปัญญามันก็พิจารณาของมันได้ อะไรถ้ามันเกิด ปัญญานะ มันจะโน้มเข้ามาให้เป็นประโยชน์กับตน

ธรรมะเป็นธรรมชาติฯ ธรรมะมีอยู่เต็มจักรวาล ธรรมะอยู่เต็มไปหมด เพราะอะไร

เห็นไหม สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันแปรปรวนไง สิ่งที่แปรปรวน สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งที่เป็นทุกข์เป็น

อนัตตา นี่มันแปรปรวนของมัน มันเปลี่ยนแปลงของมัน แต่ธรรมะมีอยู่เป็นธรรมชาติ แล้วเราเห็นหรือเปล่า เรารู้หรือเปล่า แล้วเราเข้าใจหรือเปล่า

ถ้าจิตมันเป็นธรรม จิตเป็นสัมมาสมาธิ จิตมีปัญญา เห็นแล้วมันเศร้า นี่ธรรมมันเกิด ธรรมสังเวช มันสังเวชนะ มันสังเวช มันหดหู่ มันทุกข์มันยาก นี่มันเตือนสตินะ ถ้ามีสติ เขาเรียก ธรรมสังเวช ถ้ามีสติมีปัญญา

ถ้าไม่มีสติปัญญา มันก็โทษคนนั้น โทษเขาไปทั่ว แล้วถ้ามันไม่มีอะไร ก็เลสมันยิ่งหนา มันยิ่งเอาแล้ว จะระรานเขาแล้ว ไม่พอใจ จะทำลายเขาแล้ว มันเป็นชั้นๆ ไป

ทีนี้ถ้าเราเดินเหยียบกรวด เหยียบจนเจ็บ มันทุกข์มันยาก

ถ้าปัญญามันเกิด เห็นใหม่ ธรรมสังเวช สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันแปรปรวนตลอดเวลา แล้วถ้าความคิดที่ติงาม มันก็เป็นความคิดที่ติงาม เดียว มันก็แปรปรวนของมันไป

ถ้ามันที่ติงาม เราก็เอามาใช้เป็นสารตั้งต้น เป็นความคิดบุกเบิกที่ติงามของเรา มันก็เป็นประโยชน์กับเรา

๓. ผมมีช่วงที่ได้ภาวนาในแต่ละวันสั้นๆ มีความทุกข์ หน้าที่การงานต้องมองภาพรวม รับผิดชอบคนจำนวนมาก แต่สติปัญญาเราเหมือนไวกิ้ง ฉลาดขึ้น บางจังหวะเห็นความคิดชั่ว เหมือนตัวหนอนที่กัดกินร่างกายของเรา เป็นกาฝาก สัมผัสอยู่หลายครั้ง

อันนี้มันเป็นบุญเป็นกุศลนะ

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเขาเรียกฉลากยาๆ

เวลาศึกษาปริยัติเป็นฉลากทั้งสิ้น แต่เวลาถ้าเราได้กินดื่มยานั้น นี่ไง ศีล สมาธิ ปัญญา ใจ ถ้ามีสติ สติเกิดขึ้น สติตัวเป็นๆ สติตัวจริงๆ ระวังรู้เท่าทันความคิดของตน นั่นนะตัวยา สมาธิธรรม สติธรรม ปัญญาธรรม

ถ้าสติ สติธรรมๆ สติมันมา เราเท่าทันความคิด นี่สติธรรม เราฝึกหัดของเรา เราได้ลิ้มรส ใจ รสของสติธรรม ถ้าจิตมันสงบระงับขึ้นมา รสของสมาธิธรรม ถ้ามันเกิดภาวนามยปัญญา นี่

เรื่องของปัญญา นี่เนื้อหาสาระเลย นี่ข้อเท็จจริงเลย นี่เนื้อหาเลย เนื้อธรรมเลย ตัวธรรมเลย แต่มันชั่วคราว ชั่วคราว ชั่วคราวไป

แต่ถ้าเวลาที่ผู้ประพฤติปฏิบัตินะ คู่ที่ ๑ นี่ของจริง อกุปปธรรม คู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ มันมีเนื้อธรรม ธรรมแท้ๆ แล้วไม่แปรปรวน อกุปปธรรม คงที่ตายตัว วิมุตติฯ ถ้ามันเป็นจริงแล้ว ไม่เปลี่ยนแปลง

แต่ของเราเป็นปุถุชน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราก็ศึกษาค้นคว้า แล้วเราฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันเป็นขึ้นมา มันก็เป็นชั่วคราว ชั่วคราว ชั่วคราว เราก็ฝึกหัดของเราไป เป็นประโยชน์ของเราไป

๔. ไม่ใช่คำถาม เป็นว่ามันเป็นความอหังการ ความรู้ของตนต่างๆ

ไขความอหังการก็เรื่องหนึ่ง ธรรมดาของคนต้องมีมานะ ๙ เสมอเขา สำคัญว่าเสมอเขา สำคัญว่าสูงกว่าเขา สำคัญว่าต่ำเขา ต่ำกว่าเขา สำคัญว่าต่ำกว่าเขา สำคัญว่าเสมอเขา สำคัญว่าสูงกว่าเขา สูงกว่าเขา สำคัญว่าสูงกว่าเขา สำคัญว่าเสมอเขา สำคัญว่าต่ำกว่าเขา

มานะมันมีกันทุกคน ถ้ามันมีทิวฐิ มันมีมานะของมัน ไขนี้เป็นเรื่องธรรมดา แต่ถ้ามีสติปัญญาเท่าทันหรือไม่ ถ้าเราเท่าทัน เราบริหารจัดการขึ้นมา มันก็เป็นอยู่ในวงล้อม อยู่ในศีล อยู่ในสมาธิ อยู่ในปัญญาก็เป็นประโยชน์

แต่ถ้ามันเหิมเกริม มันทะลุกลางปล้อง มันทำลาย มันไม่เป็นประโยชน์กับใครๆ อันนั้นเราก็จะไม่ไปยุ่งกับมัน เราพยายามจะละจะวางให้ได้ ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติไปตามข้อเท็จจริง จบ

ถาม : ข้อ ๒๔๔๔. เรื่อง “ความตื่นตัว”

กราบขอมาด้วยค่ะที่หนูไม่มีปัญหาธรรม เพราะที่หลวงพ่อดเทศน์ หลวงพ่อพร้าสอนนั้น มันชัดเจนอยู่แล้ว อยู่ที่เราจะใช้สติปัญญาปฏิบัติตามได้หรือเปล่า

แต่สิ่งที่หนูอยากจะทำคือ หนูรู้สึกซาบซึ้งและขอบพระคุณหลวงพ่อบามากค่ะ ที่เมตตาให้หนูได้บวชเป็นเวลาหนึ่งเดือน วันที่กราบลาหลวงพ่อ คือพูดอะไรไม่ออกเลยคะ น้ำตาจะไหล จุกอยู่ที่คอ ต้องรีบหันหน้าหนีแล้วลุกเดินไป

ตลอดระยะเวลาที่หนูได้อยู่ที่วัด หนูรับรู้ได้ถึงความเมตตาของหลวงพ่อ ถึงหนูจะไม่เคยคุยกับหลวงพ่อเลย

ที่วัดป่าสันติพุทธารามไม่ใช่แค่สถานที่ปฏิบัติธรรม แต่คือบ้านหลังที่สองที่หนูระลึกได้ถึง ความเมตตา ความปลอดภัย ความสบายใจ ความสุขสงบ หนูร้องให้ทุกทีที่คิดถึงวัด คิดถึงหลวงพ่อ คิดถึงความเมตตา

วันนั้นหนูพูดไม่ออกจริงๆ ค่ะ หนูจะกลับมาอีก หนูจะกลับไปอีกครั้งเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม กราบหลวงพ่อกะ

**ตอบ :** ตอนน้ำขึ้นนะ ไช้โฮ! อะไรก็ดีไปหมดเลย ตอนน้ำลดนะ ตอผุดเต็มเลย

เวลาน้ำขึ้น ถ้ามีศรัทธาแล้วถ้ากิเลสมันไม่พุง ไม่ทะลุกลางปล้อง นี่ดีงามไปหมดเลย สิ่งที่ดีงาม สิ่งต่างๆ ไช้ดีงาม มีคนที่ดีงาม

กิเลสในใจคนมันน่ากลัว เดียวดี เดียวร้าย เดียวดี เดียวร้ายของมันอยู่อย่างนั้นนะ ถ้ามันมีปัญหามา เราก็ค่อยแก้ไขของเรา เราทำของเราให้ดีขึ้น

แต่ถ้ามันเป็นบุญนะ เป็นบุญคือมันเห็นผิดชอบชั่วดีตามความเป็นจริง ถ้าเห็นผิดชอบชั่วดีตามความเป็นจริง เราเห็นจากใจของเรา ถ้าใจเราเป็นธรรม มันเห็นแล้วมันชอบคุณไง สัปปายะ ๔ สถานที่ หมู่คณะ อาหาร ผู้นำ ถ้ามันเห็นเป็นประโยชน์ มันจะชอบคุณ แล้วมันจะระลึกถึง ถ้าเห็นนะ

ถ้าเราไปในหมู่โจรนะ สัปปายะ ๔ เหมือนกัน สัปปายะ ๔ ของโจร อาหารก็แย่งชิงกัน หมู่คณะ หมู่คณะหักล้างกันตลอดเวลา แล้วหัวหน้าผู้บรมนั่นมหาโจรเลย ไร้ใจไม่ได้ นั่นคือในหมู่โจร

แต่ถ้าเราในหมู่ของวัดวาอารามที่มันมีธรรมและวินัยเป็นศาสดา มันถูกต้องชอบธรรม แล้วเราเห็นเป็นความถูกต้องชอบธรรม คือเห็นตามเนื้อผ้า แต่ถ้าเราเห็นผิด เราเห็นผิดใจ เราเห็นใจเป็นธรรม แล้วเห็นธรรมเป็นใจ เห็นไม่ถูกต้องชอบธรรม

ถ้าเห็นถูกต้องชอบธรรม แล้วมันเป็นสัจจะเป็นความจริง มันเป็นอำนาจวาสนาของคน ใจ อันนั้นถึงว่า ถ้าเขาเห็นแล้วเขาขอบบุญขอบคุณ อันนั้นก็เป็กรรมของสัตว์ เป็นสัตว์โลกที่เป็นไปตามกรรม ตามข้อเท็จจริงนั้น จบ

**ถาม :** ข้อ ๒๔๔๙. เรื่อง “เห็นถูกหรือไม่”

โยมพิจารณากายในต่อเนื่องทุกวันมา ๓ ปีเต็ม ช่วงแรกอยู่แค่กายเนื้อ อวัยวะภายใน แต่พิจารณาว่างสดๆ ส่วนใหญ่จะอยู่กับอวัยวะภายในต่อเนื่อง ยกเว้นหลับ

จนวันอาทิตย์ที่ผ่านมา ว่างกายสดๆ เห็นตัวเองนอนตายอยู่บนพื้นดิน เห็นเนื้อ เห็นกระดูกปนไปรวมกับดินที่เราเหยียบ เห็นน้ำเลือดน้ำหนองไหลลงสู่ดิน กลายเป็นน้ำได้ดิน น้ำที่เราเอามาอาบกินคือน้ำเลือด น้ำฉี่ตัวเอง ลมที่เคยไหลเข้าภายในกาย หลอมรวมกับลมที่พัดตัวเราไม่มี สิ่งที่ยึดว่าเป็นเราตอนนี้ไม่มีตัวตนให้ยึด ตัวเราอยู่ไหน

เขาจึงปรากฏเนื้อกระดูกก่อขึ้นจากดิน น้ำ อากาศ กลับมาเป็นตัวเราที่เป็นว่างสดๆ แล้วแสดงตัวใหม่ ค่อยๆ ตายไป ไหลไปกับธรรมชาติ ซ้ำๆ เกิดขึ้นขณะเดินจงกรม น้ำตาไหลพราก รู้เลยว่าน้ำตานั่นไม่ใช่ของเราอีกต่อไป คือน้ำจากขวดน้ำที่กินไปเมื่อกี้

เขาแสดงให้เห็นเข้าไปเข้ามาแบบนี้หลายรอบแล้ว จนจิตเห็นชัดว่า ทุกอย่างทีประกอบขึ้นเป็นกายนี้ไม่ใช่มีส่วนไหนเป็นตัวของเรา

หลังจากนั้นการเห็นทุกอย่างเปลี่ยนไป คือเวลาเขาจิตพิจารณากายจากเดิมเห็นเป็นอวัยวะภายใน กายนอก ตอนนี้จิตเห็นทะลุผ่านจุดนี้ เห็นอวัยวะพวกผ่านไปเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ เลย คือตาเนื้อเห็นเป็นอวัยวะ ตาในเห็นเป็นธาตุ ๔ ที่มาประกอบเป็นอวัยวะนั้นๆ ไม่มีชื่อ และเป็นสิ่งเดียวกันหมด ทุกอวัยวะคือเป็นธาตุ เป็นหนึ่งกับธรรมชาติ หลับตา ลืมตา ใช้ชีวิตปกติ ตาในแปลความหมายเป็นแบบนี้ สลับกับความเห็นรูป มีรูปก่อนเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทำงานร่วมกัน ไม่ใช่เรา มีรูปจึงมีสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา จิตเขามองทะลุกายเข้าไปเห็นจิต



เป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ และเห็นว่าทุกสิ่งนอกจากนี้ล้วนเป็นสิ่งปรุงแต่งว่าเป็นเรา และยึดสิ่งนั้นเป็นตัวตนของเรา ตอนนี้จึงเห็นสิ่งที่ว่าไม่มี

ต่อมาจิตเห็นทุกอย่างรอบตัวไม่ใช่เราไปหมด อายตนะทำงานปกติ สิ่งแวดล้อมมีเป็นปกติ จิตรับรู้ เวลากระทบจิตรู้ แต่ไม่เอาจิตออกไปรับ จึงไม่ทุกข์

การภาวนาต่อมาก็ยังเอาจิตมาพิจารณากายนี้อยู่ ถ้าเขาเห็นทะลุไปถึงจิตบริสุทธิ์ก็รู้ ถ้าเขาเห็นกายเนื้อก็รู้ รู้ต่อเนื่องแบบนี้ไปเรื่อยๆ จิตไม่หนัก เขาจะถึงจิตบริสุทธิ์หรือถอยมาเกาะกายเนื้อ เห็นเป็นธาตุ เห็นเป็นขันธ์ ๕ เห็นเป็นร่างสด สลับกับจิตไหลออก แต่กลับมาไว จิตเห็นเปลี่ยนได้เร็ว การยึดถือลดลงเรื่อยๆ เพราะทุกสิ่งที้ออกจากจิตที่บริสุทธิ์ล้วนปรุงแต่งทั้งสิ้น ไม่ใช่เรา

การเห็นอย่างนี้คือการเห็นถูกหรือไม่เจ้าคะ

**ตอบ :** นี่คือการถามนะ อ่านชะยาวเลย อ่านชะยาวเพราะมันเป็นการรำพัน เป็นการรำพัน เป็นนิยามต่างๆ ที่ว่าประพฤติปฏิบัติมา เพราะเริ่มต้นจากการที่เขาว่า

โยมพิจารณากายต่อเนื่องมาทุกวัน ๓ ปีเต็ม ช่วงแรกอยู่แค่กายเนื้อ อวัยวะภายใน แต่พิจารณาร่างสดๆ ส่วนใหญ่จะอยู่กับอวัยวะภายในต่อเนื่อง ยกเว้นหลับ

เริ่มต้นจากคำว่า “เขาพิจารณาเรื่องร่างกายมา ๓ ปี” พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก พิจารณาแล้วมันพิจารณากายเนื้อ กายเนื้อเป็นอวัยวะสดๆ ร้อนๆ แต่ตั้งแต่เมื่ออาทิตย์ที่แล้ว มันไปเห็นจากภายใน ถ้าเห็นจากภายใน เห็นจากภายใน แล้วพอเห็นจากภายในแล้วมันลากไปยาวเลย

เห็นจากภายใน เห็นจากภายนอกก็แล้วแต่ ต้องมีสติ คำว่า “มีสติสัมปชัญญะแล้ว” แล้วถ้าเห็นแล้วก็คือเห็น ถ้าเห็นเสร็จแล้ว ถ้ามันปล่อยวางแล้วก็กลับมาพุทโธ พุทโธๆ ให้จิตมันมีกำลัง

คำว่า “เห็น” คนมีเงินอยู่ ๑๐๐ บาท ใช้จ่ายทุกวันไป เงิน ๑๐๐ บาทนี้จะหายไปหมดสิ้น ถ้าใครมีเงิน ๑๐๐ บาท ใช้จ่ายบ้าง ๕ บาท ๑๐ บาท แล้วที่เหลือไว้เราก็ทำธุรกิจ เราซื้อขาย แลกเปลี่ยนให้เงินมันเพิ่มจำนวนมากขึ้น

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ว่า พิจารณาเป็นกายนอก ภายใน เห็นเป็นธาตุ เป็นอะไร

อันนั้นเห็นก็คือเห็นใจ แต่ถ้าเห็นแล้ว เห็น เหมือนกับมีเงินอยู่ ๑๐๐ บาท เราก็จะใช้จ่าย ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายต่อเนื่องไป ใช้จ่ายไปเรื่อยมันก็หมด มันจะหมดเพราะอะไร

เพราะคำที่อธิบายมาทั้งหมดมันวกไปเวียนมา เวียนมาวกไป มันจับหลักอะไรไม่ได้เลย เดี่ยวมันก็กลายเป็นธาตุ เดี่ยวมันก็กลายเป็นอวัยวะ เดี่ยวมันก็กลายเป็นมันเร็ว พิจารณาไปมันเร็ว มันรู้

แต่ถ้าพิจารณาไปแล้ว ถ้ามันจะพิจารณา มันจะรู้มันจะเห็นสิ่งใด เราต้องมี สติสัมปชัญญะของเรา นี่ถ้ากำลังมันเป็นไปไง ถ้ากำลังมันเป็นไป กำลังมันเป็นไปนะ

เวลาว่าเห็นอย่างนี้เห็นถูกไหม

เราจะบอกว่า อย่างนี้เห็นความคิด นี่เห็นคิด

เวลาเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง เพราะเราเน้นย้ำตรงนี้ เรา เน้นย้ำว่า ถ้าทำความสงบของใจให้ได้ก่อน ทำความสงบของใจให้ได้ก่อน ถ้าใจสงบระงับแล้ว เห็นไหม ถ้าใจสงบระงับแล้ว มันไม่ใช่ว่าปัญญา มันจะหมุนไปอย่างที่คำอธิบายมาทั้งหมดนี้

ถ้าเป็นสมาธิคือมันหยุด เวลามันหยุดก็ได้ หยุดก็คือมันพักผ่อน หยุดก็คือมันสร้างกำลัง ของมัน แล้วคนที่มันหยุดแล้วมันออกไปใช้ความคิด ความคิดมันจะเป็นความคิดโดยชัดเจน ของมัน

แต่ถ้ามันใช้ความคิดๆ ความคิดคิดตลอดไป คิดจนฟั่นเฟือน คิดจนเป็นความคิด คิดไป คิดมา

คำถามนี้ส่งมานะ นี่ตอบคำถาม ตอบไป ไ้คนที่ฟังอยู่ เออ! คิดได้แล้วแหละ หลวงพ่อ ไม่ต้องตอบก็รู้แล้วละ เพราะว่ามันคิดมากตลอดไป มันคิดออกไปทั้งหมด มันไม่สงบ มันไม่มีความสุข มันรู้ของมัน มันรู้ชัดเจนของมัน ฉะนั้น ถ้าเห็น เห็นไหม

เราอ่านทั้งหมด เพราะถ้าไม่อ่านทั้งหมด จะบอกว่า หลวงพ่อใช้อารมณ์ แล้วหลวงพ่อก็ พุดอยู่คนเดียว ไม่ฟังใครเลย เราถึงทนอ่านจนหมดนะ

จะเห็นเป็นธาตุ เห็นเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ จะเห็นสิ่งใด เห็น เพราะว่าอะไร สุข  
 ตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา โดยที่เราไม่มีหลักมีเกณฑ์ขึ้นไป ความรู้สึกนึก  
 คิดของเราเป็นโลกทั้งสิ้น เขาเรียกว่าโลกียปัญญา

ความคิด คิดเท่าไรก็ไม่รู้ ต้องหยุดคิด หยุดคิด คิดจนมันหยุดคิดไป

ถ้าคิดจนหยุดคิด มันจะเข้ามานี่แล้ว ปัญญาอบรมสมาธิ

ถ้าปัญญาอบรมสมาธินะ เพราะว่าอะไร เพราะปัญญาอบรมสมาธิ หมายความว่า เวลา  
 คนที่ประพฤติปฏิบัติเนะ ถ้าเป็นปัญญาชน มันอยู่ที่จิตนิสัย โลกจิต โสภจิต โมหจิต จิต  
 นิสัยแต่ละคนไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นสัทธาจิต ถ้าสัทธาจิตมันมีความเชื่อมั่น พุทโธฯ อยู่ได้และ  
 ทำได้

เป็นพุทธจิต คือจิตของพุทธะ จิตของผู้ที่มีปัญญา มันจะบอกว่า พุทโธแล้วมันเครียด  
 พุทโธไม่มีเหตุมีผล มันไม่ยอมรับพุทโธ

ถ้าไม่ยอมรับพุทโธแล้วทำอย่างไร

เพราะมันเป็นพุทธจิต พุทธะคือปัญญา ถ้าปัญญา ปัญญามันจะคิดก็ให้มันคิดใน  
 ธรรมะไง เช่น เรามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร ถ้าเริ่มต้นเรายังไม่ทัน เราปล่อย ปล่อยให้มันคิดไป  
 คิดไปคือกิเลสมันปรุงของมันไป เรามีสติเท่าทันความคิดนี้ไป คิดจนเหนื่อย

ใหม่ ๆ มันก็ยังไม่เห็นร่องเห็นรอย แต่คิดซ้ำแล้วซ้ำเล่ามันจะเห็นร่องเห็นรอย คิดเป็น  
 อย่างนี้ ระหว่างคิดเป็นอย่างนี้ หยุดคิดเป็นอย่างนี้ แต่ยังไม่เท่าทันมัน พอสติมันเท่าทันมัน พอ  
 คิดๆ ไปมันหยุดเลย หยุดด้วยสตินะ พอมันหยุดของมัน นี่ปัญญาอบรมสมาธิ

ปัญญาอบรมสมาธิคือสติปัญญาเท่าทันความคิดของตน แล้วความคิดของตนมันหยุด  
 หยุดนั่นคือสมาธิ แต่แป๊บเดียว มันแป๊บๆ มันหยุด มันหยุดให้คนที่ใช้สติเท่าทันเห็นว่าหยุด  
 แล้วถ้าเห็นว่าหยุด มันก็เห็นว่าหยุดกับคิด คิดกับหยุด ถ้าเห็นหยุดกับคิดแล้ว เพราะมันหยุดได้  
 เราเห็นใจ

แต่เริ่มต้นเราไม่เห็น เราได้แต่ทฤษฎี เราได้แต่ความเชื่อจากครูบาอาจารย์ว่าปัญญา  
อบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิ แล้วมันเป็นอย่างไรละ

แต่ถ้าเราฝึกหัดของเรามันก็หยุด เพราะอะไร ความคิดเร็วกว่าแสง จิตมันไวมาก สันตติ  
มันซับซ้อนจนเราไม่รู้ว่ามันคิดมากี่ชั้นมันถึงเป็นอารมณ์ของเรา เราไม่เท่าทันมันหรอก แต่เวลา  
ถ้ามันหยุด เห็นไหม เพราะอะไร เพราะจิตเห็นจิต จิตเท่าทันจิต จิตเท่าทันความคิดของจิต

จิตที่มันมีความรู้สึกนึกคิด แต่เดิมไม่มี จิตส่วนจิต จิตคือธาตุรู้ สัญญาอารมณ์ ข้อมูล  
คือสิ่งที่กระทบ สิ่งที่ถูกรู้ สัญญาอารมณ์คือข้อมูลสิ่งที่ถูกรู้ มันก็เป็นความคิดต่อเนื่องไป นี่คือ  
ความคิดของโลกียปัญญา แล้วโลกียปัญญาเป็นอยู่อย่างนี้ แล้วความรู้สึกนึกคิดของคนก็  
เป็นอยู่แบบนี้ นี่ธรรมชาติของจิต

กายกับใจนะ ใจคือจิต กายคือธาตุ ๔

ฉะนั้น ธาตุ ๔ คิดไม่ได้ ใจต่างหากคิด ที่นี้พอใจต่างหากคิด เวลาคิดเท่าไรนะ พอคิด  
เท่าไรเราก็ไม่เท่าทันมันไง แต่เรามีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เราฝึกหัดของเรา  
แล้วใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เพราะพุทธโธแล้วมันไม่หยุด เราก็ใช้สติปัญญาเท่าทัน ให้ทัน  
ความคิด

คิดไปเลย แต่สติตามมันไป สักวันหนึ่งมันต้องหยุด

พอหยุดแล้วเราก็อธิว่าคิดกับหยุด แล้วเราก็ฝึกหัดมากขึ้นๆ ให้อหยุดมันจะยาวขึ้น แล้ว  
หยุดแล้วมันก็คิดอีก คิดอีกก็หยุด หยุดแล้วทำอย่างไร หยุดแล้วถ้ามันไม่คิดก็พุทธโธไปเรื่อยๆ  
พุทธโธไปเรื่อยๆ แล้วถ้ามันคิด คิดก็ตามมันไป นี่มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ

ย้อนกลับมาคำถาม ใ้ที่ว่าเห็นกายๆ เพราะอะไร

เพราะมันมีสุตมยปัญญา ปัญญาคือศึกษาเล่าเรียนพระพุทธศาสนา จินตมยปัญญา  
เราเริ่มฝึกหัดแล้ว แล้วฝึกหัด เวลาปัญญามันเกิด ๒-๓ หน้ากระดาด เป็นธาตุ เป็นกาย เป็น  
อะไร

จิตตมยปัญญา จินตนาการ จินตนาการไปพร้อมกับมีความสงบของใจบ้าง จินตนาการไปพร้อมกับรากฐานของพระพุทธศาสนา จินตนาการไปศรัทธาความเชื่อของเรา แล้วมันเกิด จินตนาการไป มันก็เลยไหลเลยไง เป็นธาตุไปรู้ เป็นที่จิตบริสุทธิ์ ความคิดเกิดจากจิตบริสุทธิ์ ถ้ามองเท่าทันความคิด มันจะเข้าถึงจิตบริสุทธิ์

เพราะอะไร

เพราะเราศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาไง จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้หมองไป ด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส เราก็เข้าใจว่าจิตเดิมแท้นี้เป็น จิตบริสุทธิ์ไง

จิตบริสุทธิ์อยู่ที่ไหนล่ะ

ยังอีกไกล มันยังไม่เข้าถึง อันนี้เพียงแต่ว่าเรามีข้อมูล มีพื้นฐานไง

ฉะนั้น เวลาปัญญามันเกิด มันเกิดไปหมดเลย ภาวนาไปเรื่อย ๆ เห็นว่าความคิดมัน หนักๆ เวลาความคิดถ้ามันผ่านไปแล้วมันถึงจิตบริสุทธิ์ จิตบริสุทธิ์ เวลาจิตบริสุทธิ์มันคิด มันจะ ออกมาเป็นความคิด

จิตตมยปัญญาของคนก็พิจารณาไป

ถ้ามันว่าเห็นอย่างนี้ถูกไหม

จะบอกว่ามันไม่มีก็ได้ เพราะมันมี

การภาวนาเริ่มต้นยาก ยากตรงคราวเริ่มต้น ยากจากคราวเริ่มต้นเพราะเรายังจับต้นชนปลายสิ่งใดไม่ชัดเจน อย่างเช่นว่า ปัญญาอบรมสมาธิ มันคิดอย่างไร มันหยุดอย่างไร มันคิดจริงๆ แล้วมันไม่หยุดด้วย แต่ถ้ามีสติสัมปชัญญะแล้วฝึกหัดจนเห็นมันหยุด อ้อ! มันหยุดเป็น อย่างนี้ เดี๋ยวมันคิดอีกแล้ว ก็มันเป็นธรรมชาติของมันไง แล้วก็ติดต่อเนื่องไป ติดต่อเนื่องไป เท่าทันมัน มันหยุด อาการที่หยุดมันจะแน่นขึ้น ดีขึ้น กำลังจะมากขึ้น ถ้าเราฝึกหัดต่อเนื่องไปด้วย ความวิริยะ ด้วยความอุทสาหะ ด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยการชวนชวาย

ไม่ใช่ด้วยการเรียกร้อง ฉันทำแล้วนะ ฉันปฏิบัติแล้วนะ มันต้องได้อย่างนั้น มันต้องได้อย่างนี้

กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา ใครทำอะไรมา มันก็ต้องเป็นบุญเป็นกุศลของคนคนนั้น ถ้าใครทำได้มากได้น้อย มันก็เป็นวาสนาของคน

อันนี้ก็เหมือนกัน คำถามทั้งหมดที่พูดมานี้ คำถามของเขาสรุปคือว่า อย่างนี้ใช่เห็นกายใหม่

เพราะเราปฏิเสธมาตลอดไง ให้อัปเดตเห็นสติปัฏฐาน ๔ แนวทางสติปัฏฐาน ๔ เราบอกว่านั่นเป็นสติปัฏฐาน ๔ ปลอม ปลอมเพราะเกิดจากจินตนาการ ปลอมเพราะเกิดจากความคิด ปลอมเพราะเกิดจากเราจำมาจากตำรา

เราทำตามตำรา ทำเป็นสูตร สติปัฏฐาน ๔ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา ธรรมานุปัสสนา เราศึกษามา เราค้นคว้ามาทั้งนั้นนะ เรารู้ แล้วมีหลายสำนักสอนอย่างนี้เลย ให้ทำอย่างนั้น อย่างนั้น อย่างนั้นเลย มันก็ทำตามจินตนาการไง แล้วมันก็ได้ผลว้างๆ มีความสุข เท้าคันอารมณ์ตนเอง

มันก็ใช่ เพราะถ้าสรุปโดยข้อเท็จจริง นั่นคือปัญญาอบรมสมาธิ แต่เขาคิดว่านั้นเป็นวิปัสสนา นั่นเป็นปัญญา ก็เลยเป็นสติปัฏฐาน ๔ ปลอมๆ ใจ ปลอมๆ คือโลกียะ คือปลอมอยู่กับโลก ปลอมอยู่กับชาวพุทธ ปลอมอยู่กับผู้ที่ปฏิบัติใจ

ถ้าทำความเข้าใจของใจเข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบระงับแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง จิตสงบแล้วจิตมีกำลัง จิตมีสติสัมปชัญญะ จิตรู้ได้ว่าถูกและผิด บังคับตั้ง สันติวิสุทธิโก รู้ว่ามีกิเลสหรือไม่มีกิเลส รู้ว่าจับกิเลสได้หรือจับกิเลสไม่ได้ แล้วรู้ ถ้าจับกิเลสได้แล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนาเป็นหรือไม่เป็น พิจารณาได้หรือไม่ได้

มันไม่ใช่ปัญหาแบบคำถามที่ถามมา เพราะปัญหาที่ถามมานี้ ในตัวของมันเองมันขัดแย้งกันเอง มันขัดและมันแย้ง

เพราะคำว่า “มันขัดมันแย้ง” มันก็เวลาใช้ปัญญาไป ผู้ที่ภาวนาจะรู้ว่าคุณคิดนี้เร็วมาก ความคิดโดยปกตินะ แล้วถ้าความคิดไปเกิดในภาวนามยปัญญานะ ทำไมหลงตาใช้คำว่า

ตัวๆ มันหมุน ปัญญามันจะเร็ว โอ้โฮ! เร็วสุดๆ เร็วเลยละ แต่สติสัมปชัญญะเท่าทันหมดเลย  
ควบคุมได้ทั้งหมด บริหารจัดการได้ทั้งสิ้น แล้วมันเป็นไปโดยธรรมทั้งสิ้น โดยมรรคสามัคคี  
มรรคญาณ จักขุญาณ เกิดญาณทัสสนะ เวลามันเป็นจริงนะ

ไฉนที่พูดนี้ชื่อหมดเลย แต่เวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติธรรมตามความเป็นจริง มันรู้ครบ  
สมบูรณ์แบบ บัณฑิตตั้ง สันติภูมิจิโก ในหัวใจผู้ปฏิบัติมันสมบูรณ์แบบ ไม่มีที่ติต้องได้เลย ถ้ามีที่ติ  
ได้ ที่วิจารณ์ได้ มันสมบูรณ์แบบไม่ได้

แล้วมันจะเป็นขั้น เป็นตอน เป็นขั้น คีล สมาธิ ปัญญา ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ  
ความระลึกชอบ ความชอบธรรม โอ้โฮ! มันสมบูรณ์แบบ

แต่คำถามนี้ เดียวมันเป็นธาตุ เดียวมันเป็นอวัยวะ

เราจะบอกว่ามันไม่ผิด แต่มันก็ไม่ถูก

แต่ในระหว่างที่ประพฤติปฏิบัติ เราก็ฝึกหัดของเราไป ถ้าปัญญามันเกิดมาก มันรู้่นวาย  
เราก็ไปพุทโธชะ พุทโธๆ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ คือไม่คิด หยุดมันบ้าง หยุดให้จิตมันมีกำลัง  
ให้มันเห็นถูกใจ เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม

เห็นคิด เห็นกาย ให้เห็นตามความถูกต้องชอบธรรม แล้วถ้ามันถูกต้องชอบธรรม บัณฑิต  
ตั้ง สันติภูมิจิโก สมบูรณ์แบบในใจของตน

แต่คำถามทั้งหมดมันขัดมันแย้งหมดเลย แต่เราอ่าน เราอ่านเพราะว่าบอกว่า ภาวนามา  
๓ ปีแล้วนะ แล้วถ้าไม่อ่านไม่สอนเลย โอ้ย! ทำมาเยอะแล้วนะ

ไฉนที่ทำมาก็ทำมา แต่ที่ทำอยู่นี้มันขัดมันแย้งในตัวเอง ถ้ามันขัดมันแย้งเพราะอะไร  
เพราะสมถกรรมฐาน ต้องมีฐาน ฐานที่มั่นคง ฐานที่ดีงาม แล้วเวลาเรายกขึ้นสู่วิปัสสนาใช้  
ปัญญาไปแล้ว จากฐานที่มั่นคง ฐานที่มีกำลัง มันก็จะพิจารณาไปโดยความถูกต้องชอบธรรม  
บ้าง ก็เลสหลอลงบ้าง

กิเลสมันมีอยู่โดยดั้งเดิมในใจของคนที่เกิด สิ่งมีชีวิตมีอริชา คือความไม่รู้จักตัวเอง  
ทั้งสิ้น จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้หมองไปด้วยอุปกิเลส มันมีกิเลสอยู่วันยังค่ำ ผ่องใสคือ  
อริชา ผ่องใสคือไม่รู้ ตัวมันเองไม่รู้จักตัวมันเอง แล้วมันจะเป็นธรรมไปได้อย่างไร

จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้หมองไปด้วยอุปกิเลส

จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส

จิตเดิมแท้นะ ใสผ่องใสๆ ตัวนั้นนะ มันจะข้ามพ้นกิเลสในตัวของมัน ในตัวอริชา ในตัว  
ของความไม่รู้ ไม่รู้ ไม่รู้

อีกไกล ค่อยๆ ฝึกหัดนะ

ไอ้ที่พูดนี้ อุตส่าห์เอานี้เป็นเคสตัวอย่างนะ ว่าการเห็นกาย เห็นสติปัฏฐาน ๔ มันเป็น  
อย่างไร แล้วคำถามนี้เขียนมาทั้งหมดเลยว่าเห็นแล้วรู้

นี่มันเป็นนิยาม เป็นความเห็นแบบลุ่มๆ คลำๆ จะว่าไม่เห็นก็คือเห็น จะว่าเห็นก็ไม่ใช่อริยมรรค

ลุ่มๆ คลำๆ ก็ต้องฝึกหัดให้มันชัดเจน

การรู้การเห็นนะ เอกสารต้องเป็นเอกสารจริง ไม่ใช่เอกสารเท็จ ไม่ใช่เอกสารที่สร้างขึ้น

สร้างเอกสารเท็จ แล้วใช้เอกสารเท็จ ถ้าเอกสารมันจริง เราใช้เอกสารจริง แล้วเสนอเรื่อง  
ให้เป็นตามความเป็นจริง มันถึงจะเป็นวิปัสสนาการปฏิบัติตามความเป็นจริง

ไอ้นี้เอกสารเทาๆ เพราะปฏิบัติมา ๓ ปี จะว่าไม่ใช่

ไอ้นี้คือการฝึกหัด ไม่ผิด ไอ้ที่พูดว่ามันไม่ผิด แต่มันก็ไม่ถูก เพราะมันเป็นการฝึกหัด

เราก็กัดกัดของเรา ถ้ามันไม่ถูก เราก็กว้างซะ แล้วกลับมาพุทโธ กลับมาทำความเข้าใจให้มันมั่นคงขึ้น  
กลับมาสร้างสติสัมปชัญญะให้เข้มแข็ง แล้วจะไปทำอะไรทำด้วย  
สติสัมปชัญญะ ผิดก็รู้ว่าผิด ถูกก็รู้ว่าถูก ผิดก็แก้ไข ถูกก็พยายามส่งเสริม ก็ฝึกหัดปฏิบัติไป  
ทำซ้ำๆ ทำซ้ำๆ



หลวงตาพระมหาบัว

ปฏิบัตินี้ถูกไหม

ถูก

แล้วทำอย่างไรต่อไป

ซ้ำ ซ้ำ ซ้ำ

ทำซ้ำ ทำซ้ำ ผูกหัดให้จิตใจเข้มแข็ง ให้จิตใจได้แก้ไข การเห็นผิดของตนทำให้มันถูกต้อง  
ชอบธรรม แล้วมันจะเป็นปัจจัยตัดัง เป็นสันติภูมิสุโก เอวัง